

Lactantius om den rette form for mission

5 *Lactantius (ca. 250-325) var retoriker, forfatter og kristen teolog. I sit hovedværk, Institutiones Divinae (De guddommelige institutioner) skrevet mellem år 303 og 311, angriber han de hedenske religioners og filosofers vranglære og fremhæver kristendommen som den sande lære. Desuden bebrejder han de romerske myndigheder, at de med vold og magt har forsøgt at få kristne til at opgive deres religion. Herunder et uddrag af Lactantius' oprindelige Divinæ institutiones samt hans senere forkortede udgave (epitome) af dette værk.*

10 [Institutiones Divinae:]

Der er ingen anledning til vold eller skadeforvoldelse, for religion kan ikke påtvinges med magt; sagen skal bæres af ord snarere end ved slag, således at viljen kan blive påvirket. [...] Lad dem¹ efterligne os ved frit at fremlægge hele sagen, for vi forleder ikke, som de siger. Men vi
15 belærer, vi beviser og vi viser. Og således er der ingen, der bliver tilbageholdt af os imod egen vilje, thi den, der mangler tro og hengivenhed, er unyttig for Gud. Og alligevel er der ingen, der forlader os, da sandheden selv holder dem tilbage. [...]

Tortur og fromhed er meget forskellige ting. Og ej heller er det muligt for sandheden at forenes med vold eller retfærdighed med grusomhed. [...] For religion skal forsvares, ikke ved
20 at slå ihjel, men ved at dø; ikke ved grusomhed, men ved udholdenhed; ikke ved at pådrage sig skyld, men ved at være i god tro. Thi de førstnævnte tilhører onderne, men de sidstnævnte goderne. [...] For hvis man ønsker at forsvare religion ved blodsudgydelse, ved tortur og pådragelse af skyld, vil den ikke længere blive forsvaret, men blive forurennet og vanhelliget. For intet er i så høj grad et spørgsmål om fri vilje som religion. Hvis tilbederens sind i den forbindelse
25 føler ulyst hertil, forsvinder religionen straks og ophører med at eksistere. Den rigtige fremgangsmåde er derfor, at man forsvare religionen ved tålmodig udholdenhed eller ved døden. Herved bliver bevarelsen af troen både glædelig for Gud selv og den skænker myndighed til religionen. [...]

Derfor kræver tilbedelsen af Gud, da den tilhører den himmelske krigsførelse, den største
30 hengivenhed og troskab. For hvordan skulle Gud enten elske tilbederen, hvis Han ikke selv er elsket af ham, eller skænke den bønfoldende, hvad han end måtte bede om, hvis han træder frem og fremfører sin bøn uden oprigtighed eller ærbødighed? [...]

Vi kræver ikke, at nogen tvinges, hvad enten han er villig eller uvillig til at tilbede vores Gud, der er alle menneskers Gud. Vi bliver heller ikke vrede over, at nogen ikke tilbeder Ham. For vi
35 stoler på Himlens Majestæt, som har magt til at hævne foragt, der vises mod Ham, ligesom Han også har magt til at hævne de ulykker og skader, der påføres Hans tjenere. Og derfor, når vi påføres så ugudelige lidelser, modsætter vi os ikke engang med ord, men vi overlader hævn til Gud. [...]

40

¹ De romerske myndigheder og den hedenske religions præster og repræsentanter.

[*Epitome institutionum divinarum*:]

5 [...] Hvem vil lytte, når folk med et rasende og uhyrligt sind tror, at deres autoritet formindskes, hvis der findes nogen som helst frihed indenfor menneskers anliggender? Men det er i religionen alene, at friheden har bygget sin bolig. For det er en sag, der frem nogen anden drejer sig om frivillighed. En tvungen nødvendighed med hensyn til at tilbede det, man ikke ønsker at tilbede, kan ej heller pålægges nogen. [...] Hvad opnår da den, der besudler kroppen, når han ikke kan ændre viljen?

10

Institutiones Divinae 5.20f.: Oversættelse af J. Rosenløv efter W. Fletcher i A. Roberts o.a. (red.): *From Ante-Nicene Fathers*, vol. 7. Buffalo, NY (1886). *Epitome institutionum divinarum* 54: Oversættelse af J. Rosenløv efter W. Fletcher *ibid.*

15